กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

(บรรยาย)

การวิจัยเชิงปฏิบัติการบูรณาการเพื่อแก้ปัญหาความยากจน ของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์โดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

The Research Integration to Solve the Problem of Poverty of Farmers Using Organic Rice Sufficiency Economy in Muang District, Buriram Province

ทศพร แก้วขวัญไกร[1] บัญชา จันทราช[1] ภวิหาญ พะนุมรัมย์[1]
รุ่งนภา เมินดี[1] ศิระ เพ็ชรจำเริญสุข[1] วณิชา แผลงรักษา[1]

[1]อาจารย์ประจำสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
อีเมล: keawkaunkhai578@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการเป็นอยู่และสภาพด้านเศรษฐกิจ ลักษณะและวิธีการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ และเพื่อศึกษาบูรณาการแบบมีส่วนเพื่อประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์เพื่อแก้ปัญหาความยากจน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย มี 2 กลุ่มได้แก่ กลุ่มที่ 1 ชาวนาจำนวน 60 คน กลุ่มที่ 2 กลุ่มบูรณาการเพื่อแก้ปัญหาความยากจนมีจำนวนทั้งหมด 25 คน เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบสอบถามเชิงสำรวจ แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ด้านสภาพการเป็นอยู่ของชาวบ้านเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในตำบลเสม็ดส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่าย มีหนี้สินเพิ่มมากขึ้นกว่าปีที่ผ่านมา มีสังคมและวัฒนธรรมค่อยปรับตัวตามโลกาภิวัฒน์ ส่วนด้านการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ปัญหาความยากจนนั้น ชาวบ้านส่วนใหญ่ประเมินความรู้ของตนเองที่มีต่อเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในเกณฑ์ ปานกลาง และการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในเกณฑ์น้อยที่สุด

คำสำคัญ: การวิจัยเชิงปฏิบัติการ, การแก้ปัญหาความยากจน, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, ข้าวอินทรีย์

ABSTRACT

The objectives of this research were to study the living and economic situation, the method of planning about the Organic Hom Mali Rice and to study in participatory for applying the sufficiency economic philosophy to solve the poverty problems. The examples in this research had two groups as first group was the 60 persons of farmers and the second was 25 persons of the related persons. The tool for this research was the questionnaire and interview form and the focus group discussion. The statistic for this research was the percentage, Mean and Standard Deviation.

The results found that the living situation of farmers had mostly the insufficient income for expenditure in their living, the dept more than last year and adjusted with the change of the globalization. For the application of sufficient economy philosophy for solving the poverty problem, the villagers estimated their knowledge that it was in the middle level and its application was in the least level.

Keywords: Integrated Practical Research, Poverty Problem Solution, Sufficiency Economy Philosophy, Organic rice

ที่มาและความสำคัญ

จังหวัดบุรีรัมย์เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการปลูกข้าวหอมมะลิกันอย่างแพร่หลาย ชาวบ้านภายในจังหวัดโดยเฉพาะในเขตอำเภอเมืองได้ค้นหาวิธีการที่จะลดต้นทุนในการปลูกพืชข้าวหอมมะลิมาโดยตลอด เนื่องจากหลายปีที่ผ่านมาชาวบ้านทำการปลูกข้าวหอมมะลิโดยใช้ปุ๋ยเคมีที่ซื้อจากนายทุนหรือนำเข้าจากต่างประเทศทำให้มีต้นทุนในการผลิตที่สูง แต่ในช่วงสองสามปีที่ผ่านมาชาวบ้านได้คิดสูตรวิธีในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อมาใช้แทนปุ๋ยเคมี ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้ต้นทุนในการผลิตลดลงเป็นอย่างมาก ส่วนปริมาณผลผลิตโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ปรากฏว่ามีผลผลิตที่เพิ่มเป็นจำนวนมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากปี 2550 ชาวนาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มีพื้นที่ทำนา ทั้งหมด 338,894 ไร่ ชาวบ้านมีการผลิตข้าวได้จำนวน 82,455.56 ตัน ในขณะปี 2549 ผลิตได้เพียง 79,000 ตัน แสดงให้เห็นว่า การผลิตข้าวหอมมะลิโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์มีผลทำให้การผลิตเพิ่มปริมาณมากยิ่งขึ้น

หมู่บ้านในตำบลเสม็ด มีจำนวนทั้งหมด 15 หมู่บ้าน โดยเป็นหมู่บ้านที่มีการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์และมีการผลิตที่มีประสิทธิภาพระดับหนึ่ง สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาในหมู่บ้านนี้ เพราะ 1) เป็นหมู่บ้านที่มีการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ 2) เป็นหมู่บ้านที่มีสภาพพื้นดินเป็นที่เนินภูเขาแต่สามารถผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ได้เป็นอย่างดี 3) เป็นหมู่บ้านที่อยู่ใกล้กับตัวเมือง สะดวกสบายในการไปซื้อปุ๋ยและ

วัสดุอื่นๆ อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าเกษตรกรภายในหมู่บ้านจะนิยมปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์แต่ก็ประสบกับปัญหาเช่นกัน กล่าวคือ 1.เกษตรกรประสบกับปัญหาความยากจน ปัญหาหนี้สิน รายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย เป็นต้น 2.เกษตรกรขาดการประยุกต์วิธีการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์โดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสม 3.เกษตรกรยังไม่เคยมีการบูรณาการศึกษาเพื่อพัฒนาวิธีการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ โดยเฉพาะการบูรณาการร่วมกับนักวิจัย นักวิชาการด้านเศรษฐศาสตร์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นับตั้งแต่ประเทศไทย ประสบกับปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจเมื่อปี 2540 เป็นต้นมาการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญยิ่งต่อสังคมไทย ประชาชนในสาขาวิชาชีพต่างๆ ได้น้อมนำไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาชีวิตของตน ดังจะเห็นได้จากการประสบความสำเร็จของแต่ละบุคคลที่ได้น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปเพื่อดำเนินชีวิต ผู้ประกอบธุรกิจหลายรายโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ผลิตสินค้าประเภทชุมชนในแต่ละจังหวัดได้สร้างให้เห็นเป็นบรรทัดฐานแห่งการปฏิบัติต่อการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างได้ผลและประสบความสำเร็จ เศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economics) เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมา โดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ (เศรษฐกิจพอเพียง. 2554) ดังนั้น คณะนักวิจัยจึงเห็นว่า การศึกษาวิจัยเพื่อค้นหาวิธีการแก้ปัญหาความยากจนให้กับเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์นั้นมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งโดยเฉพาะเป็นการศึกษาวิจัยเชิงบูรณาการก็จะยิ่งส่งผลให้เกษตรกรได้มีโอกาสในการเรียนรู้ได้โดยตรงทั้งจากการได้รับความรู้ จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน นักวิจัย นักเศรษฐศาสตร์ สิ่งเหล่านี้ยิ่งทำให้เกษตรกรมีโอกาสในการฝึกฝนตนเองและมีโอกาสได้ประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามรูปแบบ 3 ห่วง 2 เงื่อนไขได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะหากเกษตรกรเหล่านี้ได้รับการแก้ปัญหาก็จะทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศได้รับการพัฒนาไปด้วย ฉะนั้น จึงเห็นว่า ควรที่จะทำวิจัยเพื่อแก้ปัญหานี้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจของเกษตรผู้ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์
2. เพื่อศึกษาวิธีการปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนถึงแนวทางในการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์เพื่อแก้ปัญหาความยากจน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัย ได้กำหนดขั้นตอนของการวิจัยออกเป็น 2 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพการเป็นอยู่และสภาพด้านเศรษฐกิจของเกษตรผู้ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ภายในตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มีขั้นตอนดังนี้ (1)ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย (2)กำหนดกรอบเพื่อสร้างเครื่องมือ และปรับปรุงเครื่องมือในการวิจัยโดยกำหนดขอบข่ายของเครื่องมือในการวิจัย (3)สร้างแบบสอบถามและปรับปรุงแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดในการวิจัย และในครอบคลุมขอบเขตการวิจัย (4)นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ตรวจสอบเนื้อหาโครงสร้างและระเบียบวิธีวิจัย โดยกำหนดให้เป็นไปตามค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) (5)ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะ (6)นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ ในหมู่บ้านหนองโสน ตำบลบ้านยาง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 30 ชุด และกำหนดหาค่าความเที่ยงตรงตามรูปแบบ Reliability Analysis ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 (7)นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลเพื่อศึกษาถึงวิธีการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในหมู่บ้านในตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ (8)ทราบถึงวิธีการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านในตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ (9)นำข้อมูลเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชาวบ้านในหมู่บ้านในตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ได้จากการเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์

ช่วงที่ 2 เพื่อศึกษาถึงลักษณะและวิธีการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของเกษตรกรภายในเขตตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์และเพื่อศึกษาบูรณาการแบบมีส่วนร่วมในการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์เพื่อแก้ปัญหาความยากจน (1)ผู้วิจัยได้นำประเด็นของปัญหาการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาจัดอันดับความสำคัญ (2)นำประเด็นปัญหาที่จัดอันดับจากข้อ (2.1) พร้อมทั้งนำสังเคราะห์เป็นแนวทางในการสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อนำมากำหนดเป็นรูปแบบในการจัดประชุม Focus Group (3) ดำเนินการจัดประชุม Focus Group เพื่อบูรณาการแบบมีส่วนร่วมกับเกษตรกรภายในตำบลเสม็ด นักวิจัย นักวิชาการด้านเศรษฐศาสตร์ ตัวแทนองค์การบริหารส่วนจังหวัด ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ด นักวิชาการด้านการเกษตร และผู้นำชุมชนในตำบลเสม็ด เพื่อการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์เพื่อแก้ปัญหาความยากจน (4)ได้รูปแบบและแนวทางในการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านในตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ เกษตรกรผู้ทำนาในหมู่บ้านในตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 17,019 คน ซึ่งมี 15 หมู่บ้าน และ 3,321 หลังคาเรือน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพการเป็นอยู่และสภาพด้านเศรษฐกิจของเกษตรผู้ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ภายในตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยการวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลทั้งหมด จากประชากรซึ่งได้แก่ กลุ่มประชากรที่มีอาชีพทำนาใน 15 หมู่บ้าน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และกำหนดเป็นโควตาได้ หมู่บ้านละ 4 คน รวมเป็น 15 x 4 = 60 คน

ช่วงที่ 2 เพื่อศึกษาถึงลักษณะและวิธีการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของเกษตรกรภายในเขตตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์และเพื่อศึกษาบูรณาการแบบมีส่วนร่วมในการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์เพื่อแก้ปัญหาความยากจน ซึ่งกลุ่มบูรณาการเพื่อสร้างให้เป็นวิธีการแก้ปัญหาความยากจนประกอบไปด้วย นักวิจัย 3 คน นักวิชาการด้านเศรษฐศาสตร์ 5 คน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดหรือส่วนตำบล 5 คน ผู้นำชุมชนซึ่งคัดเลือกไว้จำนวน 12 คน และนักวิชาการด้านการเกษตร 5 คน รวมทั้งหมดเป็น 25 คน

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การวิจัยเชิงปฏิบัติการบูรณาการเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์โดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์” ขอสรุปผลดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 66.7 รองลงมาเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 33.3 อายุอยู่ระหว่าง 51 ปีขึ้นไป มีสถานภาพสมรสแล้ว ส่วนมากสำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา

2. สภาพเศรษฐกิจของเกษตรผู้ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ภายในตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการทำนามาแล้วเป็นระยะเวลามากกว่า 15 ปี มีรายได้ต่อปีอยู่ที่ 15,001 บาท - 50,000 บาท โดยที่ทั้งหมดไม่มีรายได้จากการแปรผลิตภัณฑ์ข้าว ผู้ไม่มีรายได้จากการปลูกพืชหมุนเวียน คิดเป็นร้อยละ 56.7 ส่วนผู้ที่มีรายได้จากการปลูกพืชหมุนเวียน คิดเป็นร้อยละ 43.3 ซึ่งในส่วนของผู้มีรายได้จากการปลูกพืชหมุนเวียนนั้น พบว่า ร้อยละ 57.69 มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท รองลงมาคือร้อยละ 42.31 มีรายได้ 1,0001 – 15,000 บาท และส่วนใหญ่ไม่มีการทำนาปรัง ในด้านการออมเงินนั้น ผู้ไม่มีเงินออม คิดเป็นร้อยละ 43.3 ส่วนผู้ที่ออมเงินเป็นทรัพย์สินมีร้อยละ 30 โดยร้อยละ 77.7 ออมแบบซื้อรถมอเตอร์ไซด์ และร้อยละ 22.2 ออมแบบการซื้อรถยนต์

ส่วนผู้ที่เก็บเงินสดเอาไว้ คิดเป็นร้อยละ 26.6 โดยมีการฝากเงินไว้ที่ธนาคาร คิดเป็นร้อยละ 72.7 และเก็บเงินไว้ที่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 27.3 ทั้งหมดมีภาระรับผิดชอบในเรื่องรายจ่ายทุกอย่าง กล่าวคือ ค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุนทำนา ค่าใช้จ่ายในการบริโภคภายในครอบครัว ค่าใช้จ่ายในการซื้อของอุปโภค ค่าใช้จ่ายสำหรับลูกหลาน ค่าใช้จ่ายงานสังคม รวมทั้งจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายอื่นๆ อีกด้วย

3. การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์เพื่อแก้ปัญหาความยากจน การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรชาวนาในตำบลเสม็ดนั้น พบว่า โดยภาพรวมแล้วการใช้ชีวิตด้านความพอประมาณ จัดอยู่ในระดับ ปานกลาง (3.02) แต่เมื่อพิจารณาเข้าไปในรายละเอียด พบว่า ที่จัดอยู่ในระดับ มากที่สุด ได้แก่ มีความเป็นอยู่อย่างเหมาะสมกับฐานะ (4.78) ที่จัดอยู่ในระดับ มาก ได้แก่ มีการดำรงชีวิตด้วยปัจจัยสี่ได้พอดีพอเหมาะกับความต้องการ (3.70) ที่จัดอยู่ในระดับ ปานกลาง ได้แก่ อยากได้สินค้าและบริการอย่างพอเหมาะพอดี (2.88) ที่จัดอยู่ในระดับน้อยได้แก่ รู้จักประมาณตนในการแสวงหาวัตถุหรือปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต (2.07) และที่จัดอยู่ในระดับ น้อยที่สุด ได้แก่ มีวิธีการเก็บออมรายได้ส่วนหนึ่งไว้ใช้เพื่อในยามจำเป็น (1.68) การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในด้านการมีเหตุผล โดยภาพรวมแล้วจัดอยู่ในระดับ ปานกลาง (2.84) แต่เมื่อพิจารณาเข้าไปในแต่ละรายด้าน พบว่า ที่จัดอยู่ในระดับ มาก ได้แก่ รู้จักใช้เหตุผลในการพิจารณาและแก้ไขปัญหาด้วยความรอบคอบ (4.43) ที่จัดอยู่ในระดับ ปานกลาง ได้แก่ รู้จักคำนึงถึงผลกระทบจากการกระทำของตนเองต่อสังคมส่วนรวม (3.30) ที่จัดอยู่ในระดับ น้อย ได้แก่ คิดและทบทวนอย่างรอบคอบก่อนลงมือกระทำการต่างๆ เสมอ (/2.50) และ ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลในแต่ละคนได้ (2.48) และที่จัดอยู่ในระดับ น้อยที่สุด ได้แก่ รู้จักใช้จ่ายเงินอย่างมีเหตุผล/คุ้มค่า (1.50) การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านการมีภูมิคุ้มกันนั้น โดยภาพรวมแล้วจัดอยู่ในระดับ ปานกลาง (2.54) แต่เมื่อพิจารณาเข้าไปในแต่ละรายด้าน พบว่า ที่จัดอยู่ในระดับ ปานกลาง ได้แก่ มีความสามารถในการพึ่งตนเอง (3.15) และรู้จักปลูกฝังความคิดเรื่องความขยัน อดทนอดออมให้กับบุคคล รอบข้างเมื่อมีโอกาส (2.57) ที่จัดอยู่ในระดับ น้อย ได้แก่ คำนึงถึงผลดีและผลเสียของการเปลี่ยนแปลง (2.37) มีความสามารถอดกลั้นต่อสถานการณ์ที่ไม่พึงปรารถนา และ มีความสามารถรับมือและหาทางป้องกันความล้มเหลวอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงได้ (2.30) การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านเงื่อนไขความรู้นั้น โดยภาพรวมแล้วจัดอยู่ในระดับ ปานกลาง (2.83) แต่เมื่อพิจารณาเข้าไปในแต่ละรายด้าน พบว่า ที่จัดอยู่ในระดับ มาก ได้แก่ มีศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ (4.38) และสามารถนำความรู้มาเชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผนในการดำเนินชีวิต (3.97) ที่จัดอยู่ในระดับ ปานกลาง ได้แก่ สามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง (2.47) ที่จัดอยู่ในระดับ น้อย ได้แก่ สามารถให้คำแนะนำหรือให้คำปรึกษาแก่บุคคลอื่นได้ (1.93) และที่จัดอยู่ในระดับ น้อยที่สุด ได้แก่ ได้ใช้ความรู้มาปรับปรุงตนเองและนำมาใช้ในการปฏิบัติงานและดำเนินชีวิต (1.40) การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านเงื่อนไขคุณธรรมนั้น โดยภาพรวมแล้วจัดอยู่ในระดับ น้อย (2.47) แต่

เมื่อพิจารณาเข้าไปในแต่ละรายด้าน พบว่า ที่จัดอยู่ในระดับ มาก ได้แก่ ยึดหลักความซื่อสัตย์สุจริตในการดำเนินชีวิต (4.18) ที่จัดอยู่ในระดับ น้อย ได้แก่ มีความพร้อมที่จะทำงานในลักษณะหนักเอาเบาสู้ (1.93) รองลงมาคือ เป็นผู้ยึดถือหลักการให้อภัยกับคนรอบข้างเมื่อกระทำผิด (2.37) มีความรู้สึกละอายเมื่อกระทำความผิด (2.03) มีความกล้าในการที่จะรับผิดชอบในสิ่งที่ตนเองกระทำ (1.97) และมีความรู้สึกละอายเมื่อกระทำความผิด (1.837)

4. วิธีการปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของเกษตรกรภายในเขตตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ลักษณะและวิธีการผลิตข้าวหอมมะลิ ใช้วิธีการหว่านเนื่องจากมีความสะดวก ลดค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงาน และสะดวกทันต่อสภาพดินฟ้าอากาศในปัจจุบัน แต่ก็มีเกษตรกรที่เป็นสมาชิกภายในกลุ่มจำนวน 5 ราย ที่เลือกวิธีการปลูกแบบดำ เพราะมีที่นาจำนวนน้อย และได้แนะนำว่า วิธีการปลูกที่จะให้ผลดีนั้นควรเป็นดังนี้คือ การปลูกข้าวแบบปักดำ ควรจะต้องมีการเตรียมดิน ทำเทือก และควรที่จะต้องควบคุมระดับน้ำในนา เพราะจะช่วยลดปริมาณวัชพืชได้และการปลูกกล้าข้าวลงดินจะช่วยให้ข้าวสามารถแข่งขันกับวัชพืชได้ ต้นกล้าที่ใช้ปักดำควรมีอายุประมาณ 30 วัน โดยเลือกต้นกล้าที่เจริญเติบโตแข็งแรงดี ปราศจากโรคและแมลงทำลาย และการปลูกนั้นให้ใช้ระยะระหว่างต้นและแถว ประมาณ 20 เซนติเมตร จำนวนต้นกล้า 3-5 ต้นต่อกอ และใช้ระยะปลูกแคบกว่านี้หากดินนามีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ ในกรณีที่ต้องปลูกล่าหรือปลูกหลังจากช่วงเวลาปลูกที่เหมาะสมของข้าวแต่ละพันธุ์ วิธีการในการใช้ปุ๋ย ส่วนใหญ่ใช้ปุ๋ยเคมีเป็นหลักในการทำนา แต่มีบางท่านใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งจากการสำรวจพบว่า มีเพียงประมาณ 3-4 รายเท่านั้นที่ใช้วิธีการหมักปุ๋ยเอง โดยมีวิธีการดังนี้ มีการใช้เศษวัสดุที่หาได้ภายในเขตหมู่บ้าน ได้แก่ 1) ซากใบจามจุรี 2) ซากพืชอื่น 3) มูลวัวแห้ง 4) แกลบดำ และ 5) น้ำหมักชีวภาพ โดยมีวิธีการทำคือ 1) นำซากพืช ใบจามจุรีและมูลวัวมาทำการบดให้ละเอียด 2) ร่อนเอาเฉพาะส่วนที่ละเอียดเพื่อใช้เป็นส่วนผสม 3) ผสมคลุกเคล้าวัสดุที่ใช้เป็นส่วนประกอบทั้งหมดให้เข้าด้วยกัน กรณีทำในปริมาณมากใช้เครื่องผสมหรือใช้โม่ช่วยผสม รดน้ำที่ผสมด้วยน้ำหมักชีวภาพตามอัตราส่วนที่กำหนดให้ทั่วกอง 4) บรรจุใส่ถุงหรือกระสอบเพื่อเตรียมไว้ใช้หรือจำหน่ายและ 5) สามารถนำปุ๋ยไปใช้ได้สำหรับช่วงเวลาที่ใส่ปุ๋ยนั้น ได้แก่ ช่วงที่หว่านข้าวไปได้ประมาณ 1 เดือน จากนั้นจะมีการ ฉีดพ่นปุ๋ยอินทรีย์น้ำที่ใบให้ทั่วถึง หรือใส่ลงในน้ำของแปลงนาในช่วงเช้าหรือมีแดดอ่อน หรือเวลาเย็นจะเหมาะสมที่สุด เพื่อให้ต้นข้าวมีการแตกใบมากขึ้น แข็งแรง ทนทานต่อการรบกวนของแมลงและทนต่อโรค เมื่อข้าวมีอายุได้ 50 วัน ใช้ปุ๋ยอินทรีย์อีกครั้งเพื่อให้ต้นข้าวมีลำต้นโตและแข็งแรง รากกระจายหนาแน่นมาก ใบตั้งแข็ง แมลงไม่กวน และใบมีสีเขียวนวล และใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำอีกครั้งเมื่อข้าวมีอายุได้ 60 วัน จะทำให้รวงข้าวเจริญสมบูรณ์สม่ำเสมอกัน

การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรกรส่วนใหญ่ มีความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมากพอสมควรโดยความรู้ต่างๆ นั้นสามารถที่จะสังเกตได้จากการปฏิบัติและเมื่อผู้วิจัยได้สัมภาษณ์แล้ว พบว่า สิ่งที่ปฏิบัติและข้อสังเกตสามารถที่จะอธิบายได้ตรงกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ

1) มีการพึ่งตนเอง โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า การที่ยึดหลัก "ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน" เพราะตลอดเวลานั้นไม่ควรจะคาดหวังให้ผู้อื่นมาช่วยทั้งหมด ต้องหาวิธีการในการเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวตามทรัพยากรที่เรามีอยู่และหาได้ โดยสามารถตอบสนองกับความต้องการพื้นฐานได้อย่างไม่ฟุ่งเฟ้อ ซึ่งมีความพอเพียงกับตนเองและที่สำคัญไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน และไม่เป็นภาระของใคร 2) มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดผลคุ้มค่าที่สุด 3)ไม่ผลิตและบริโภคเกินกำลัง แสวงหาความพอเหมาะพอดีได้ดุลยภาพ 4) แต่ละคนต่างมีส่วนร่วมช่วยเหลือกันและกันไม่ต่างคนต่างอยู่โดยไม่เหลียวแลกัน 5) ไม่ใช้จ่ายเกินตัวหรือไม่ลงทุนเกินขนาดความสามารถของตนและ 6) รวมตัวกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ปัญหาและอุปสรรคในการปลูกข้าวหอมมะลิ จากการสัมภาษณ์พบว่า ปัญหาของการปลูกข้าวหอมมะลิในตำบลเสม็ด ก็คือ ปัญหาด้านโรค แมลงและวัชพืช ปัญหาเรื่องปุ๋ย ปัญหาเรื่องการเก็บรักษาและปัญหาอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ข้าวเจริญเติบโตได้ไม่ค่อยดีนักก็คือ เรื่องของวัชพืช วิธีการในการแก้ปัญหาเบื้องต้นของชาวบ้าน จากปัญหาเรื่อง โรค แมลงและวัชพืชที่เกษตรกรระบุนั้น ปรากฏว่า มีเกษตรกรบางรายมีวิธีการในการป้องกันและกำจัดโรค แมลง และศัตรูพืช โดยที่แมลงที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ หนูนา ซึ่งจะมีเป็นจำนวนมาก ซึ่งเกษตรกรมักทำการกำจัดโดยใช้วิธีการวางกับดัก ส่วนแมลงใช้วิธีการทางธรรมชาติโดยการใช้แมลงที่เป็นคุณกำจัดแมลงที่ทำลายต้นข้าว หลักการสำคัญของการป้องกันกำจัดโรค แมลงและศัตรูข้าวในการผลิตข้าวอินทรีย์ใช้วิธีการดังต่อไปนี้ (1)ใช้ข้าวพันธุ์ต้านทาน (2)การปฏิบัติด้านเกษตรกรรม เช่น การเตรียมแปลงจะกำหนดช่วงเวลาปลูกที่เหมาะสม โดยใช้อัตราเมล็ดและระยะปลูกที่เหมาะสม การปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อตัดวงจรการระบาดของโรคแมลงและสัตว์ศัตรูข้าว การรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดินและสมดุลของธาตุอาหารพืช การจัดการน้ำเพื่อให้ต้นข้าวเจริญเติบโตดี สมบูรณ์และแข็งแรง สามารถลดการทำลายของโรค แมลงและสัตว์ศัตรูข้าวได้ส่วนหนึ่ง (3)จัดการสภาพแวดล้อมไม่ให้เหมาะสมกับการระบาดของโรค แมลงและสัตว์ศัตรูข้าว เช่น การกำจัดวัชพืช การกำจัดเศษซากพืชที่เป็นโรคโดยใช้ปูนขาว หรือกำมะถันผงที่ไม่ผ่านกระบวนการทางเคมี (4)รักษาสมดุลทางธรรมชาติ โดยส่งเสริมการแพร่ขยายปริมาณของแมลงที่มีประโยชน์ เช่น ตัวห้ำ ตัวเบียน และศัตรูธรรมชาติเพื่อช่วยควบคุมแมลงและสัตว์ศัตรูข้าว (5)ปลูกพืชขับไล่แมลงบนคันนา เช่น ตะไคร้หอม (6)หากมีความจำเป็นก็จะใช้สารสกัดจากพืช เช่น สะเดา ข่า ตะไคร้หอม และใบแคฝรั่ง เป็นต้น (7)ใช้วิธีกล เช่น ใช้แสงไฟล่อ ใช้กับดัก และใช้กาวเหนียว (8)ในกรณีที่ใช้สารเคมีกำจัด จะกระทำโดยทางอ้อม เช่น นำไปผสมกับเหยื่อล่อในกับดักแมลงหรือใช้สารพิษกำจัดสัตว์ศัตรูข้าว ซึ่งจะต้องใช้อย่างระมัดระวัง และต้องกำจัดสารเคมีที่เหลือรวมทั้งศัตรูข้าวที่ถูกทำลายโดยเหยื่อพิษอย่างถูกวิธี หลังจากปฏิบัติเสร็จแล้ว

วิธีการในลดต้นทุนการปลูกข้าว เกษตรกรในตำบลเสม็ดมีวิธีการในการลดต้นทุนการปลูกข้าวดังต่อไปนี้ (1)เก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้เอง และแช่เมล็ดพันธุ์ (2)ใช้วิธีการปรับปรุงดิน โดยในจำนวนร้อยละ 20 ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้ใช้วิธีการไถนาก่อนที่จะดำนาโดยไม่ใช้วิธีการเผาตอซังข้าว ซึ่งวิธีนี้จะ

ช่วยให้หน้าดินมีความสมบูรณ์และจะทำให้ข้าวออกเมล็ดดก (3)การใช้ปุ๋ย ซึ่งเกษตรกรร้อยละ 10 มีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ที่ผลิตขึ้นมาเอง แต่ส่วนใหญ่จะใช้ปุ๋ยเคมีจากท้องตลาด และในกรณีที่ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ที่ผลิตขึ้นเองนั้น ถึงแม้ว่าจะต้องใช้เวลาในการผลิตแต่ก็จะช่วยในการประหยัดต้นทุนการปลูกข้าว อีกทั้งยังช่วยให้นาเต็มไปด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร เช่น ผัก กบ ปลา (4) การบริหารจัดการศัตรูพืช เกษตรกรร้อยละ 10 เท่านั้นที่มีวิธีการใช้วิธีการหลีกเลี่ยงศัตรูพืช ตามข้อที่ (5)

วิธีการในการเก็บเกี่ยวและเก็บรักษาข้าว การนวดและการลดความชื้น บางส่วนยังใช้วิธีการเกี่ยวด้วยแรงงานคนแต่จะเป็นลักษณะการลงแขกเกี่ยวข้าวช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หรือ บางรายก็จ้างรถเกี่ยวข้าวเนื่องจากสะดวก โดยปัจจุบันส่วนมากใช้รถเกี่ยวแทนแรงงานคนเพราะมีความสะดวก ลดรอบเวลา การเก็บรักษาข้าวเปลือก วิธีการเก็บรักษาข้าวเปลือกของเกษตรกรส่วนใหญ่จะเก็บไว้ในยุ้งฉาง บางรายก็เก็บไว้ในกระสอบป่านเพื่อไม่ให้มีการปนเปื้อน หรือบางรายก็เก็บไว้โดยเทออกจากกระสอบ ส่วนในกรณีที่เก็บไว้ทำพันธุ์จำเป็นต้องเก็บไว้ในกระสอบป่านหรือกระสอบปุ๋ย เพื่อจะไม่ให้มีการปนเปื้อนของพันธุ์ข้าว ในการเก็บรักษาพันธุ์ข้าวของเกษตรกรจะเก็บแยกอย่างชัดเจนเพื่อวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้ โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ คือ เก็บไว้เพื่อบริโภค เก็บไว้เพื่อจำหน่าย และเก็บไว้เพื่อทำพันธุ์ การบรรจุกระสอบและการสีข้าว ในการบรรจุกระสอบนั้น โดยก่อนจะบรรจุจะมีการตากข้าวไว้ประมาณ 1-2 วัน แล้วจะมีการบรรจุเข้ากระสอบโดยเลือกใช้กระสอบปุ๋ยไม่เลือกใช้กระสอบป่าน เพราะมีความสะดวกกว่า หลังจากนั้นบางส่วนก็นำไปจำหน่ายและบางส่วนก็เก็บไว้ที่ยุ้งเพื่อการบริโภคหรือจำหน่ายในคราวที่จำเป็นและในการสีข้าวนั้น ใช้โรงสีข้าวภายในหมู่บ้าน

6. อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพเศรษฐกิจของเกษตรผู้ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ภายในตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า เกษตรกรมีการปลูกข้าวมาเป็นระยะเวลานานซึ่งมากกว่า 15 ปี แต่กลับมีรายได้อยู่ที่ 15,001 บาท - 50,000 บาท นี้แสดงให้เห็นว่า การทำนาของเกษตรกรซึ่งมีการปลูกมานับตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายาย จนกระทั่งถึงในสมัยปัจจุบัน วิธีการทำงานดังกล่าวกลับไม่ส่งผลให้ชาวนามีสถานภาพทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น สอดคล้องกับไกรลาศ พลไชย (2542) เพราะเมื่อพิจารณาถึงรายได้ต่ำสุดคือ 15,001 บาท หากคำนวณเป็นรายละเดือน จะมีรายได้ต่อเดือน ๆ ละ 1,250 บาท ซึ่งถือว่าเป็นรายได้ที่น้อยมาก และเมื่อมีรายได้ในลักษณะดังกล่าวสามารถที่จะคาดการณ์ได้ว่า การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของเกษตรกรในตำบลเสม็ดนั้นไม่มีการพัฒนา และผลการวิจัยที่มาช่วยในการสนับสนุนแนวคิดนี้ก็คือการที่หลายคนไม่มีรายได้จากการแปรผลิตภัณฑ์ข้าว แต่กลับมีรายได้จากการปลูกพืชหมุนเวียน คิดเป็นร้อยละ 56.7 ส่วนผู้ที่มีรายได้จากการปลูกพืชหมุนเวียน คิดเป็นร้อยละ 43.3 ซึ่งในส่วนของผู้มีรายได้จากการปลูกพืชหมุนเวียนนั้น พบว่า ร้อยละ 57.69 มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท รองลงมาคือร้อยละ 42.31 มีรายได้ 1,0001 – 15,000 บาท และส่วนใหญ่ไม่มีการทำนาปรัง ซึ่งสิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ชาวนาในตำบลเสม็ดมีรายได้จากการทำนาอย่างเดียว ส่วนรายได้จากการรับจ้าง

ทำงานก่อสร้างก็ดี หรือ การจำหน่ายสินค้าก็ดี หรือแม้แต่รายได้ที่เกิดจากการปลูกพืชหมุนเวียนอื่น ๆ กลับไม่ทำให้มีรายได้เพิ่มสอดคล้องกับ Chambers, Robert (1995) อีกทั้งเมื่อพิจารณาในส่วนของเงินออมก็พบว่า เกษตรกรไม่ค่อยจะมีเงินออมเท่าไหร่นัก ซึ่งผู้ไม่มีเงินออม คิดเป็นร้อยละ 43.3 ส่วนผู้ที่ออมเงินเป็นทรัพย์สิน มีร้อยละ 30 โดยร้อยละ 77.7 ออมแบบซื้อรถมอเตอร์ไซด์ และร้อยละ 22.2 ออมแบบการซื้อรถยนต์ ส่วนผู้ที่เก็บเงินสดเอาไว้ คิดเป็นร้อยละ 26.6 โดยมีการฝากเงินไว้ที่ธนาคาร คิดเป็นร้อยละ 72.7 และเก็บเงินไว้ที่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 27.3 ทั้งหมดมีภาระรับผิดชอบในเรื่องรายจ่ายทุกอย่าง สอดคล้องกับธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์ (2544) กล่าวคือ ค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุนทำนา ค่าใช้จ่ายในการบริโภคภายในครอบครัว ค่าใช้จ่ายในการซื้อของอุปโภค ค่าใช้จ่ายสำหรับลูกหลาน ค่าใช้จ่ายงานสังคม รวมทั้งจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายอื่น ๆ

2. การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์เพื่อแก้ปัญหาความยากจน ในด้านการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรชาวนาในตำบลเสม็ดนั้น พบว่า โดยภาพรวม จัดอยู่ในระดับ ปานกลาง (3.02) แต่เมื่อพิจารณาเข้าไปในรายละเอียด พบว่า ที่จัดอยู่ในระดับ มากที่สุด ได้แก่ มีความเป็นอยู่อย่างเหมาะสมกับฐานะ (4.78) ที่จัดอยู่ในระดับ มาก ได้แก่ มีการดำรงชีวิตด้วยปัจจัยสี่ได้พอดีพอเหมาะกับความต้องการ (3.70) ที่จัดอยู่ในระดับ ปานกลาง ได้แก่ อยากได้สินค้าและบริการอย่างพอเหมาะพอดี (2.88) ที่จัดอยู่ในระดับ น้อย ได้แก่ รู้จักประมาณตนในการแสวงหาวัตถุหรือปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต (2.07) และ ที่จัดอยู่ในระดับ น้อยที่สุด ได้แก่ มีวิธีการเก็บออมรายได้ส่วนหนึ่งไว้ใช้เพื่อในยามจำเป็น (1.68) ซึ่งจากการศึกษาถึงภาพรวมในการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก็ทำให้ทราบว่า ชาวนายังขาดวิธีการประยุกต์ใช้ที่เหมาะสม สอดคล้องกับฉัตรทิพย์ (2544) ซึ่งการประยุกต์ใช้ที่อยู่ในระดับมากที่สุด ก็คือ เรื่อง มีความเป็นอยู่อย่างเหมาะสมกับฐานะและในเรื่องนี้ อาจพิจารณาได้ว่า การที่ชาวบ้านอยู่อย่างเหมาะสมกับฐานะเพราะสภาพเศรษฐกิจไม่เอื้ออำนวยให้สามารถซื้อสิ่งต่าง ๆ ได้ เช่น ซื้อรถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ สร้างบ้านใหม่ เป็นต้น ซึ่งเมื่อพิจารณาจากการเป็นอยู่จะพบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่นิยมการขายที่ดินของตนเองจากขนาดใหญ่แต่แบ่งจำหน่ายออกไปและสร้างอยู่ในขนาดที่เล็กลงแทนสอดคล้องกับAmartya Sen. (1999) โดยที่ดินที่จำหน่ายนั้นก็เป็นที่ของนายทุน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้เกิดมีกับชาวบ้านที่อยู่ในตำบลเสม็ดเป็นจำนวนมาก และกำลังขยายวิธีการดังกล่าวออกไปเรื่อย ๆ สาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ชาวบ้านได้ตัดสินใจในการดำเนินชีวิตในลักษณะนี้ เพราะการใช้ชีวิตที่ขาดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากการประเมินความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นที่มีต่อวิธีการประยุกต์ใช้พบว่า พวกเขาประเมินตนเองว่ามีความรู้เพียง 5-10 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น ในการรู้จักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า ประชาชนร้อยละ 60 ตอบว่า รู้จักทฤษฎีนี้ในเรื่อง ต้องมีความประหยัด อดออม และต้องรู้จักเพียงพอ และร้อยละ 40 ตอบว่า หารายได้มาเท่าไหร่ก็ใช้ไปเท่านั้น ด้านแนวทางในการพัฒนาวิธีการประยุกต์ใช้ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมนั้น 1) ควรมีการจัดอบรมวิธีการประยุกต์ใช้ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง โดย

เน้นหลัก 3 ประการได้แก่ ความพอเพียงหรือความสมดุล ความมีเหตุผลในการประกอบอาชีพ และการมีระบบภูมิคุ้มกัน 2) ควรมีการนำผู้นำชุมชนหรือชาวบ้านอาสาสมัครเข้าไปศึกษาดูงานในหมู่บ้านที่การประยุกต์ใช้ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเหมาะสม

3. วิธีการปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของเกษตรกรภายในเขตตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ในส่วนของวิธีการปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์นั้น ชาวนาในตำบลเสม็ด มีวิธีการในการปลูกดังต่อไปนี้

ลักษณะและวิธีการผลิตข้าวหอมมะลิ ใช้วิธีการหว่านเนื่องจากมีความสะดวก ลดค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงาน และสะดวกทันต่อสภาพดินฟ้าอากาศในปัจจุบัน แต่ก็มีเกษตรกรที่เป็นสมาชิกภายในกลุ่มจำนวน 5 ราย ที่เลือกวิธีการปลูกแบบดำ เพราะมีที่นาจำนวนน้อย และได้แนะนำว่า วิธีการปลูกที่จะให้ผลดีนั้นควรเป็นดังนี้คือ การปลูกข้าวแบบปักดำ ควรจะต้องมีการเตรียมดิน ทำเทือก และควรที่จะต้องควบคุมระดับน้ำในนา เพราะจะช่วยลดปริมาณวัชพืชได้และการปลูกกล้าข้าวลงดินจะช่วยให้ข้าวสามารถแข่งขันกับวัชพืชได้ ต้นกล้าที่ใช้ปักดำควรมีอายุประมาณ 30 วัน โดยเลือกต้นกล้าที่เจริญเติบโตแข็งแรงดี ปราศจากโรคและแมลงทำลาย และการปลูกนั้นให้ใช้ระยะระหว่างต้นและแถว ประมาณ 20 เซนติเมตร จำนวนต้นกล้า 3-5 ต้นต่อกอและใช้ระยะปลูกแคบกว่านี้หากดินนามีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ ในกรณีที่ต้องปลูกล่าหรือปลูกหลังจากช่วงเวลาปลูกที่เหมาะสมของข้าวแต่ละพันธุ์

วิธีการในการใช้ปุ๋ย ส่วนใหญ่ใช้ปุ๋ยเคมีเป็นหลักในการทำนา แต่มีบางท่านใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งจากการสำรวจพบว่า มีเพียงประมาณ 3-4 รายเท่านั้นที่ใช้วิธีการหมักปุ๋ยเอง สอดคล้องกับกรมวิชาการเกษตร (2549) โดยมีวิธีการดังนี้ มีการใช้เศษวัสดุที่หาได้ภายในเขตหมู่บ้าน ได้แก่ 1) ซากใบจามจุรี 2) ซากพืชอื่น 3) มูลวัวแห้ง 4) แกลบดำ และ 5) น้ำหมักชีวภาพ โดยมีวิธีการทำคือ 1) นำซากพืช ใบจามจุรีและมูลวัวมาทำการบดให้ละเอียด 2) ร่อนเอาเฉพาะส่วนที่ละเอียดเพื่อใช้เป็นส่วนผสม 3) ผสมคลุกเคล้าวัสดุที่ใช้เป็นส่วนประกอบทั้งหมดให้เข้ากัน 4) บรรจุใส่ถุงหรือกระสอบเพื่อเตรียมไว้ใช้หรือจำหน่าย 5) สามารถนำปุ๋ยไปใช้ได้ สำหรับช่วงเวลาที่ใส่ปุ๋ยนั้น ได้แก่ ช่วงที่หว่านข้าวไปได้ประมาณ 1 เดือน จากนั้นจะมีการ ฉีดพ่นปุ๋ยอินทรีย์น้ำที่ใบให้ทั่วถึง หรือใส่ลงในน้ำของแปลงนาในช่วงเช้าหรือมีแดดอ่อน หรือเวลาเย็นจะเหมาะสมที่สุด เพื่อให้ต้นข้าวมีการแตกใบมากขึ้น แข็งแรง ทนทานต่อการรบกวนของแมลงและทนต่อโรค เมื่อข้าวมีอายุได้ 50 วัน ใช้ปุ๋ยอินทรีย์อีกครั้งเพื่อให้ต้นข้าวมีลำต้นโตและแข็งแรง รากกระจายหนาแน่นมาก ใบตั้งแข็ง แมลงไม่กวน และใบมีสีเขียวนวล และใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำอีกครั้งเมื่อข้าวมีอายุได้ 60 วัน จะทำให้รวงข้าวเจริญสมบูรณ์สม่ำเสมอกัน

การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรกรส่วนใหญ่ มีความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมากพอสมควร สอดคล้องกับประเวศ วะสี (2545) โดยความรู้ต่าง ๆ นั้นสามารถที่จะสังเกตได้จากการปฏิบัติและเมื่อผู้วิจัยได้สัมภาษณ์แล้ว พบว่า สิ่งที่ปฏิบัติและข้อสังเกตสามารถที่จะอธิบายได้ตรงกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ 1) มีการพึ่งตนเอง โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า การที่ยึดหลัก

"ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน" เพราะตลอดเวลานั้นไม่ควรจะคาดหวังให้ผู้อื่นมาช่วยทั้งหมด ต้องหาวิธีการในการเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวตามทรัพยากรที่เรามีอยู่และหาได้

ปัญหาและอุปสรรคในการปลูกข้าวหอมมะลิ จากการสัมภาษณ์พบว่า ปัญหาของการปลูกข้าวหอมมะลิในตำบลเสม็ด ก็คือ ปัญหาด้านโรค แมลงและวัชพืช ปัญหาเรื่องปุ๋ย ปัญหาเรื่องการเก็บรักษา และปัญหาอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ข้าวเจริญเติบโตได้ไม่ค่อยดีนักก็คือเรื่องของวัชพืช

ข้อเสนอแนะและแนวทางการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการจัดประชุม การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยจัดทำเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 อบรมวิธีการปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันของเกษตรกรที่เป็นชาวนา ระยะที่ 2 มีการกำหนดระยะเวลาเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติและการแข่งขันกันเพื่อรับรางวัลในการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ดี ระยะที่ 3 การประเมินผลการปฏิบัติงานพร้อมการมอบรางวัลเชิดชูเกียรติยศ นอกจากนั้นควรมีการจัดอบรมเสริมทักษะวิธีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อใช้ในการทำนาและวิธีการกำจัดศัตรูพืชในไร่นาเพื่อใช้เสริมความรู้ให้กับชาวนาผู้ที่ยังไม่ทราบถึงวิธีการดังกล่าว

2. ควรมีการดำเนินการวิจัย เรื่อง การบูรณาการเพิ่มความรู้เกี่ยวกับวิธีการกำจัดศัตรูพืชให้กับเกษตรกรชาวนาผู้ที่จะเสริมความรู้ในการปลูกข้าว และควรมีการดำเนินการวิจัยเรื่อง การบูร- ณาการเพิ่มความรู้วิธีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อใช้ในการทำนาที่มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการเกษตร (2549). *การผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์คุณภาพดี.* (ม.ป.ท) กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

ไกรลาศ พลไชย. (2542). *ปัญหาในการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน: กรณีศึกษาบ้านโนนศิลา ในเขตจังหวัดสกลนคร.* วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์. (2544). *กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งประชาคม ประชาสังคม.* พิมพ์ครั้งที่ 7. ขอนแก่น: โครงการจัดตั้งมูลนิธิเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ชมรมนักวิชาการสาธารณสุขภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2544). *แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน.* กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด มหาชน.

ประเวศ วะสี. (2545) .*ยุทธศาสตร์ทางปัญญาเพื่ออนาคตของประเทศไทย.* กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.,

Amartya, S. (1999). *Poverty and Famines.* Oxford University Press, New York.

Oxford India Paperbacks.

Chambers, R. (1995). *Poverty and livelihoods: whose reality counts?,*

Environment and Urbanization.